

Komentar in karta: 2/36

SLA V107A(a).01 'blazina za pod glavo'

Tjaša Jakop

1. Gradivo

Za pomen 'blazina za pod glavo; vzglavna blazina', knj. *blazina* (*i*), je najpogostejši in najbolj razširjen leksem *póvšter* z glasoslovnimi različicami (npr. *pojšter* v T042 ali *pošter* v T140). V večini točk se beseda izgovarja z *-u-* kot *poušter* (npr. v T006, T011, T033 itd.), medtem ko se kot navadni *i* izgovarja v točkah T047, T049, T303, T326, T357, T358, T362, T364, T366, T368, T386 in T414. Obliko s premetom *-ol- ≥ -lo-* (*plošter*) najdemo v vzhodnogorenjskih (T225, T226) in srednjesavinjskih govorih (T317 in T318).

Vprašanje iz Ramovševe vprašalnice V107 *blazina* je v novi vprašalnici razdeljeno na tri podvprašanja, tj. na V107A(a) 'blazina za pod glavo – polšter', V107A(b) 'prevleka za polšter' in V107B(a) 'blazina čez celo posteljo'. Zaradi različnega načina spraševanja se gradivo, zbrano pred letom 1961, razlikuje od tistega, zbranega po preurejeni vprašalnici, in sicer v starejšem gradivu manjkajo poimenovanja za 'blazina za pod glavo' ali pa ob zapisanem leksemu (npr. *blazina*) ni navedenih podatkov o njegovem točnem pomenu (v T006, T007, T019, T108, T128, T178, T213, T234, T260, T264, T324, T328, T353, T355 in T364 tako posebej piše, da *polšter* pomeni 'vzglavnik'; tudi v T087 in T102 in T106 je ob leksemu *kUš//njel* pripisan pomen 'vzglavnik', prav tako ob leksemu *kušin*, npr. v T113, T116, T124, T127, T137, T138) ipd.

2. Morfološka analiza

poLŠter [pouštar] < *(*polštr*)-*ь* ← srvnem. *polster*, stvnem. *polstar* 'blazina' (> nem. *Polster* 'blazina') (s premetom *-ol- ≥ -lo-* (*plošter*) v T225, T226, T317 in T318; L ≥ j v T038–T042, T044–T045, T049–T051, T055–T058, T186–T187, T223, T310, T312–T315, T326, T328, T332, T334–T340, T342, T345–T350, T352–T356, T359–T361, T363, T366–367, T369, T378–T379, T381, T383–T384, T415; Š ≥ s v T056, T058, T166 in T414)

poLšterc < *(*polštr*)-*ьc-ь* (L ≥ j v T339)

polšternica < *(*polštr*)-*ьn-ic-a*

kopolšter < *(*kopolštr*)-*ь*, nejasno, verjetno v zvezi s *polšter*

vAnjkUš < *(*vañkuš*)-*ь* ← stvnem. *wangakussin*, srvnem. *wangeküssen*, *wangeküsse* 'vzglavnik, blazina' (> nem. *Wangenkissen* 'vzglavnik, blazina') (A ≥ o v T371, T372, T388–T390, T400; U ≥ i/o v T368, T370–T374, T376, T377, T380, T381, T387–T393, T395, T398–T405, T414; T281, T349)

- vajšna**, nejasno, morda *(*vajšn*)-a, kar je v zvezi z *(*vańkuš*)-b
VaJšnica, nejasno, morda *(*vajšn*)-ic-a (s kor. nem. prehodom $V \geq b$
v T001–T004; $V \geq \emptyset$ v T181–T184, T186–T187, T193–T194; $J \geq -v$ -
v T002, T181–T182, T184, T186, T190, T192–T194)
- kUšin** < *(*kušin*)-b ← furl. *cussin* 'blazina, podzglavnik' (U ≥ o v T112)
- kUš//njel** < *(*kušnel*)-b ← furl. *cussignel* (U ≥ o; // ≥ a (*košanjel*) v T074)
- zGlavje** < *v̄bz-golv-bj-e ← *v̄bz 'gor, nazaj' + *golv-a 'glava' (G ≥ ∅ v T059)
- VzGlavnik* < *v̄bz-golv-ɓn-ik-ɔ (V ≥ ∅ v T150–T151, T155 in T234;
G ≥ ∅ v T150–T151)
- podglavnica** < *podɔ-golv-ɓn-ic-a ← *podɔ 'pod' + *golv-a 'glava'
- podZglavnik** < *podɔ-v̄bz-golv-ɓn-ik-ɔ ← *podɔ 'pod' + *v̄bz
'gor, nazaj' + *golv-a 'glava' (Z ≥ ∅ v T148)
- podzglavljenik** < *podɔ-v̄bz-golvl̄-e-n-ik-ɔ
(< *podɔ-v̄bz-golv-je-n-ik-ɔ)
- Blazina** < *bolzin-a 'pernica' (B ≥ p v T215 (*puzina*))
- blazinica** < *bolzin-ic-a
- blazinec** < *bolzin-ɔc-ɔ
- prečnik** < *per-č-ɓn-ik-ɔ ← *per-č-i-ti ← *per-k-ɔ 'prečen, ki leži prek, nasproti'
← *per- 'skozi, prek, čez, k'
- pjumin** < *(*pjumin*)-b ← ben. it. *piumin*, it. *piumino* 'pernica'
- agin**, nejasno

3. Posebnosti kartiranja

Karta je leksično-besedotvorno-glasoslovna.

Kot enkratnice so kartirani leksemi *prečnik* v T080, *pjumin* v T094 in *agin* v T359.

Kot enkratnici s *polštr*- sta kartirana leksema *polšternica* v T166 in *kopolšter* v T329.

Kot enkratnici z *blazin*- sta kartirana leksema *blazinica* v T176 in *blazinec* v T254.

Kot enkratnici z *-glav*- sta kartirana leksema *podglavnica* v T120 in *podzglavljenik* v T351.

Kot tretji odgovor v posamezni točki so z znakom za komentar kartirani leksemi *vajšnica* v T148 in T149, *polšter* v T078 in T258 ter *blazina* v T386.

4. Uporabljena dodatna literatura

/

5. Primerjaj

SLA: V107A(b).01 *prevleka za blazino* (2/37), V107B(a).01 *blazina čez celo posteljo* (2/38); OLA: /; ALE: /; SDLA-SI: /; ALI: 379; ASLEF: 2997; HJA: 681; ÚMŇyA: /

6. Etnološka osvetlitev

Blazina je manjši kos posteljne opreme. Vzglavne blazine so bile sprva dolge in ozke (za dve osebi), pri meščanih izpričane od 16. stoletja, na podeželju od 17. stoletja, toda še v 18. stoletju redko v rabi. Polnili so jih s plevami, slamo, senom, pozneje na splošno s kokošjim in gosjim (*pokanim* = očiščenim trdih delov) perjem, v zadnjih desetletjih tudi s sintetičnimi vložki in sekanci. Oblačila blazin so bila sprva sešita iz domačega lanenega platna, v industrijski dobi se je uveljavil gosto tkani inlet.

Prim.: Repinc 1991; Repinc 2001; SEL 2004

7. Skica

